

Marijan Mirt

UGRABITEV EVROPE

5. 5.–3. 6. 2023

MMC KIBLA / KiBela

Hedonistična lobotomiziranost

Likovna govorica letošnjega dobitnika Glazerjeve listine **Marijana Mirta** je samosvoja in prepoznavna, sedanost premlewa s klasičnimi postopki, citira staroveško in antično umetnost, kombinira tradicionalne likovne tehnike in materiale s sodobnimi in ob soočenju s socialnimi in z eksistencialnimi okoliščinami reflektira realnost ter tematizira in nemalokrat tudi ironizira aktualno dogajanje in naznanja prihodnost človeške družbe, ki je seveda odvisna od nas. Nemalokrat po glinenem modelu za osnovo kipa uporabi 3D natis, ki ga nato dodela s kakšnim elementom, mu nanese barvo ali doda kak najdeni predmet (objet trouvé).

Pregledna razstava pomenljivega naslova **Ugrabitev Evrope** razpenja prav ta lok: mit o Evropi je verjetno kretskega izvora, saj je bil v kretski (minojski) kulturi zelo razširjen kult bika. Evropa, v grški mitologiji hči feničanskega kralja Agenorja in Kadmosova sestra, je bila mati kretskega kralja Minosa, ki je po smrti postal sodnik v Hadu.

Evropa je s svojimi tovarišicami nabirala cvetje na travniku, ko jo je opazil Zevs (pri Rimljanih Jupiter) in se vanjo zaljubil. Da bi se dekletu lahko približal, se je spremenil v bika. Evropa se je bika sprva bala, ko pa je opazila, da je žival krotka, se je povzpela na njen hrbet. Zevs je izkoristil priložnost in deklo ugrabil, jo nesel prek morja, pustil na otoku Kreta in se oddaljil. Nato se je spremenil v prikupnega mladeniča in rekoč, da je vladar na Kreti, Evropi obljubil varstvo, če ga osreči s tem, da bo njegova. Dekle se je mladeniču vdalo. Naslednje jutro, ko je Evropa tarnala nad izgubljenim devištvom, se ji je prikazala Afrodita in ji pojasnila, da jo je ugrabil Zevs in da se bo tuji del sveta, na katerem je pristala, odslej imenoval Evropa.

Evropin oče Agénor je bil sin Pozejdona in egipčanske boginje Libije ter tirski kralj. Poleg hčere je imel je tri sinove: Kadmosa, Fojniksa in Kiliksa. Po Evropini ugrabitvi je sinovom ukazal, naj pojdejo sestro iskat. Po neuspešnem iskanju se nobeden izmed njih ni vrnil domov. Najpomembnejši med brati je bil Kadmos, ki je ustanovil mesto Tebe in uveljavil feničansko abecedo, Fojniks je ustanovil Fenicijo in Kiliks Kilikijo.

A tudi njenega sina Minosa je nekoč zavedel bel bik. Kretskemu kralju se je zdel bik, ki je prišel iz morja, tako čudovit, da ga ni žrtvoval bogu Pozejdonu, temveč ga obdržal zase. Pozejdon se je Minosu maščeval tako, da je povzročil, da se je njegova žena zaljubila v bika in spočela Minotavra, pol bika in pol človeka ...

Kretsko kraljico Evropo prvič omenja antični grški pesnik Homer (najverjetneje je živel v 8. stoletju pr. n. št. v Mali Aziji) v Iliadi, prav tako o Evropi pripoveduje tudi rimski pesnik Horacij (65–8 pr. n. št.) v Odah. Med pesniškimi obdelavami mita pa je bil v antiki najbolj poznan

Moschov epilij Evropa, nastal okrog leta 150 pr. n. št. Nanj se je najverjetneje naslanjal tudi rimski pesnik Publij Ovidij Naso (43–17 pr. n. št.) pri pisanju svojih Metamorfoz.

O Evropi je spregovori tudi rimski pisec, učenjak in častnik Plinij Starejši (23–79). V velikanskem delu Naturalis Historia (Naravoslovje) – zbirki okoli 40.000 obdelanih pojmov v 37 knjigah, ki je izšla leta 77 n. št. in velja za popoln povzetek staroveškega znanja o svetu, pri čemer se je Plinij oprl tudi na znanje svojih predhodnikov – omeni, da naj bi se na Kreti nahajala platana, ki ji nikoli ne odpade listje in po prepričanju ljudstva naj bi pod tistim drevesom ležala Zevs in Evropa. V srednjem veku so podobo Evrope in Zeusa pogosto tolmačili kot dušo, ki jo Kristus odpelje s seboj v nebesa. Nadalje, v renesansi, baroku in do danes je Evropa tako zgodovinski in mitološki kot literarni, dramski in pesniški lik, nemalokrat upodobljena tudi v gledališču, na filmu in v vizualni umetnosti.

Marijanu Mirtu je imanentno umetniško kodiranje stanja sveta, zlasti ljudi in človeka. V živalskih podobah, hibridih in nemara tudi klonih izpostavi antropološko in psihološko dimenzijo, se opira tako na mitološko kot na zgodovinsko izročilo. Različne plasti svojega razmišljanja in gledanja praviloma združuje v enovito pripoved, v kateri resnično prepleta z metaforičnim in kontinuirano, kot ustreza njegovim zaznavam in videnjem, z antičnimi prisposodobami gradi sedanost, izpostavi svoje humanistično stališče in ljudem nastavlja ogledalo. Osebe se skozi umetniške postopke spreminjajo v živali (asociacija na Odiseja in čarovnico Kirko), živali pa v vlogi umetnikovega avtorskega izraza zadobijo človeške atribute in se znajdejo v vlogi interpretorjev »našega« sveta, naše zgodovine in mitologije v aktualnem kontekstu.

Četudi se skulpture zdijo humorne, v njihovih ponazoritvah uzremo fatalističnost in celo katastrofičnost, a hkrati angažirano kritičnost do življenja in bivanja, ki briše meje ne samo med ljudmi, ampak tudi med ljudmi in živalmi, kot da bi hotel dodati, antropomorfno je hkrati zoomorfno, vse prehaja, ljudje smo živali, zveri in vsi tvorimo eno veliko skupnost.

Divja svinja ali veper (obe imeni uporabljam zaradi spolne uravnoteženosti), ki leži na madracu, je prisposodba Evrope in Zeusa: Ugrabljena Evropa kot divja svinja in madrac kot Zevs oziroma bik. Če predstave, kot jih imamo o mitu, postavimo v sedanost, se nam vsujejo najrazličnejše asociacije na življenje, kot si ga danes delimo. Evropa je ugrabljena in svinjsko zadovoljna počiva, nemara spi spanje pravičnega, kot po uspešnem opraviilu ali obilnem obroku. Okoli nje stoji Čreda veprov, ki lahko deluje zaščitniško, lahko pa tudi samo kot trop, ki izvaja svojo redno rutino: išče plen, nadaljuje svoj pohod, glavnina je že odšla naprej in bo kmalu v celoti zapustila ležečo sorodnico.

Verjetno ni treba dolgo razmišljati, da se nam utrne kopica asociacij na sodobni svet in dogajanje, ki ga živimo in spremljamo. Pandemija, ki smo jo (začasno) prešli, se je preobrazila v vojne po svetu, za katere so (bile) »zaslužne« članice NATO pakta, bodisi so jih sprožile in so vanje neposredno vpletene, bodisi so jih sprovcirale in torej povzročile.

Evropa je ugrabljena že dolgo, predolgo. Ne leta, ampak desetletja – vsaj, a je zadnja leta postalo očitno, kako sprega oblasti, osrednjih medijev in kapitala manipulira z nami. Začetnik in stvaritelj fašizma Benito Mussolini je fašizem definiral kot koktejl politike in korporacij, mediji pa primaknejo svoj piskrček, da opravijo delo. Ali menite, da je naključje, da se svet tako vrti, da prehajamo samo iz krize v krizo in nikoli ven iz nje? Medtem ko mi spimo ... naprej in nas ne zanima, kaj se dogaja okoli nas, ne brigajo nas vzroki ne posledica, ampak nam je skrb le lastno zadovoljstvo in zadovoljevanje lastnih potreb. Hedonistično lobotomizirano. Spokojno uživamo, ne zavedajoč se, da smo ugrabljeni, da so nam vzeli našo bit in izpili možgane.

Drugi pomen, ki izvira iz pridevnika europos, je sestavljen iz korenov zloženke eur- (širok) in opt- (oko). Z imenom Evropa in s prvotnim pomenom »široka« naj bi Grki poimenovali široko, prostrano celino, kasneje pa evropsko ozemlje v primerjavi z Azijo in Afriko. Tudi če obdelamo še ta pomen, se zaletimo v poimenovanje »široka«, ko se ne zmanjšuje samo naša celina in zožuje naš bivanjski prostor, ampak se zamejuje predvsem naša široka civilizacijska razgledanost, s čimer se zmanjšuje naša intelektualna moč in otopeva naša refleksija realnosti. Smo zadovoljna svinja, ki ji v življenju zadošča, da lahko leži na svojem madracu, kot sita, potešena in izpraznjena žival, ki je za svoj užitek požrla še zadnji zalogaj človečnosti.

– Peter Tomaž Dobrila

BIOGRAFIJA

Spletna stran

Marijan Mirt se je rodil leta 1975 v Zagrebu. Končal je Srednjo šolo za uporabno umetnost in oblikovanje v Zagrebu na oddelku kiparstva. Leta 2000 se je preselil v Maribor. Leta 2009 je magistriral na Akademiji za likovno umetnost v Zagrebu, pri profesorjih Miru Vucu in Robertu Emilu Tanayu. Je avtor več javnih skulptur doma in v tujini. Pripravil je več kot dvajset samostojnih razstav in mnogo skupinskih. Je član DLUM, ZDSLUI in ULUPUH. Razstavlja samostojno in v skupini doma ter v tujini. Prejel je številne nagrade in priznanja, med drugim priznanje Riharda Jakopiča leta 2020 in leta 2023 Glazerjevo listino, zlato medaljo za kiparstvo na pariškem Salon des Beaux Arts du Carrousel, Louvre 2017 in Orangeria v Palais de Luxembourg 2022 ter štirikrat nagrado DLUM 2013, 2017, 2018 in 2019. Ukvarja se s kiparstvom, slikarstvom, z računalniškim oblikovanjem, s fotografijo in z likovno pedagogiko. Živi in ustvarja v Mariboru.